

**ПРЕПОРЪКИ
НА АСОЦИАЦИЯ НА ИНДУСТРИАЛНИЯ КАПИТАЛ В БЪЛГАРИЯ
КЪМ
ДЪРЖАВНИЯ БЮДЖЕТ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ ЗА 2021 Г.**

Законът за държавния бюджет е фундаментална законодателна норма, в която намират отражение възприетите от парламентарното мнозинство и излъченото от него правителство политики в различните сфери на общественото - икономическия живот и по отношение на функционирането на държавния апарат. От тази гледна точка Асоциацията на индустриалния капитал в България (АИКБ) представя своите препоръки към Бюджет 2021 г. и с цел осигуряването в неговата структура на финансирането на политики за подобряване на бизнес средата, политики за противодействие на последиците от кризата, създадена от пандемията COVID-19 и последвалата икономическа криза, както и възможности за осигуряване на икономически растеж на България.

Макар и вече за нас да е ясно, че най-мрачните прогнози за срив на БВП в диапазона минус 7.1% – минус 8,5% няма да се сбъднат (АИКБ прогнозира спад на БВП за 2020 при различните сценарии от – 3,5% до – 5,5%), също така е ясно, че икономиката ни няма да се възстанови бързо и по-скоро БВП през 2021 г. също ще е под нивото на 2019 г. Очакваме тези реалности да са отчетени в проекто-бюджет 2021 поне със същата тежест, като предизборната ситуация.

Според АИКБ основните политики, на които трябва да се обърне особено внимание и да се осигури необходимото финансиране в Бюджет 2021 г., са:

1. Политики, свързани с човешките ресурси.

Данните на Националния статистически институт (НСИ) ясно показват, че безработицата в България върви устойчиво нагоре, а заетостта спада все по-осезаемо.

България е на трето място в ЕС (след Словакия и Хърватия) по ръст на безработицата в резултат на коронакризата.

Прилагането на мярката за изплащане на средства за запазване на заетостта на работници и служители (мярката 60/40) смекчи нарастването на безработицата и частично предотврати закриването на работни места и съкращаването на заети лица. Трябва да отбележим, обаче, че изработването на антикризисно законодателство за запазване на заетостта се забави. Дизайнът на мярката 60/40 не беше приет след обществен консенсус и широко обществено обсъждане и в първоначалния му вид стана причина през април България да стане европейски лидер по загуба на постоянни работни места в ЕС, за която опасност АИКБ своевременно предупреди. В допълнение, редица двусмислени и сбъркани текстове се налагаше да бъдат тълкувани и коригирани „в движение“.

АИКБ апелира за изработване на постоянно действащо **антикризисно законодателство за подкрепа на заетостта и доходите в българската икономика**, което да е обсъдено и прието с обществен консенсус и което да се активира автоматично при настъпване на кризи водещи до нарастването на безработицата и да противодейства на закриването на работни места и съкращаването на наети.

Предвид бавното възстановяване на икономиката от наложените принудителни мерки и евентуално продължаващо разпространение на COVID-19 в България е необходимо държавата да продължи подкрепата си за засегнатите сектори чрез удължаване на мярката за подкрепа на заетостта и доходите на работници и служители и през 2021 г., като в Бюджет 2021 трябва да бъдат предвидени съответните средства. Заедно с това трябва да се разработят и други механизми на подкрепа на затруднените предприятия, които да поощряват бенефициентите да прилагат собствени програми и действия за възстановяване и растеж на компаниите, а не просто привикване към постоянна държавна субсидия.

Увеличеният брой на безработни лица с ниска или без никаква квалификация е възможност по-лесно да бъде извършена предстоящата трансформация на българската икономика в посока увеличаване на дела на отраслите с висока добавена стойност и намаляване на дела на нископроизводителните, ресурсоемки и с ниска добавена стойност отрасли, което може да бъде осъществено с квалификация и преквалификация на работната сила, за което също трябва да бъдат предвидени средства в Бюджет 2021. В тази връзка, АИКБ отново настоява за увеличение на средствата за активни политики за насърчаване на заетостта чрез Националния план за действие по заетостта.

АИКБ се обявява против увеличаването на минималната работна заплата за страната в период на криза и ръст на безработицата. **Административно увеличение на МРЗ, класовете, МОД и неадекватната на икономиката и производителността на труда политика по доходите като цяло водят до „посивяване“ на трудовите правоотношения, намаляване на заетостта и невъзможност за допълнително нарастване на БВП.**

АИКБ отново се обявява срещу продължаващото вменяване на несвойствени за бизнеса социални разходи, ощетяващи предприятията и работещите реалния сектор като например:

- Заплащането от предприятията на **първите три дни** от обезщетенията за временна нетрудоспособност;
- Заплащането от предприятията на отпуск за времето на ползване на отпуск по майчинство – **„отпуск за отпуск“**;
- Допълнителното възнаграждение за прослужено време, т. нар. **„класове“**, определяни административно от МС и нарушаващо принципа **„равно възнаграждение за равен труд“**.

АИКБ настоява да бъде намален несправедливо високият коефициент на редукция на пенсиите от първия стълб за хората, които се осигуряват и във втория стълб, което да бъде отразено в бюджета на ДОО, а от там - и в общия държавен бюджет. Предвид размера на невнесените осигуровки в ДОО като отсъстващ принос, редукцията на „първата пенсия“ не трябва да бъде по-голяма от 6-7 процента, а в момента тя е около 20 процента. Редукцията, особено в този висок размер, действа изключително негативно на мотивацията на хората за осигуряване върху пълния размер на доходите им, за спестявания в капиталовите стълбове и като цяло ограничава растежа и влошава перспективата.

АИКБ разбира и подкрепя предоставянето на подпомагане, но само на наистина нуждаещите се, при конкретни, ясни и обективни правила. От тази гледна точка, се обявява

против анонсираните намерения за увеличение на пенсиите по начин, изкривяващ връзката с осигурителния принос; за предоставяне на помощи за всички деца, включително на тези, от заможни семейства, както и други мерки за подкрепа, която не е социално и икономически обоснована. 2021 г. ще е напрегната в бюджетно отношение година, поради непредвидимото развитие на пандемията, задържащо икономическото развитие и финансирането през държавния бюджет трябва да се планира с подчертан приоритет към реалните, обосновани потребности.

2. Политики в област „Енергетика“.

АИКБ многократно предупреждаваше, че при настоящите трудности в генерацията на електроенергия от въглища и скъпите емисионни квоти, ако и допълнително се създават условия за концентрация, респективно - контролирано ограничено предлагане, пазарът ще изпитва хроничен недостиг на електроенергия, а цените ще са лесно манипулируеми. При това, концентрацията не се изразява в съществуването на един борсов оператор, нито в законовото изискване за реализация изцяло през борсата – все манипулативни тези, периодично изтъкване от заинтересовани среди. Концентрацията е в резултат на доминиращото предлагане на електроенергия от държавните дружества, координирани в структурата на управление на Български енергиен холдинг ЕАД. Ръководството на това дружество реализира държавната политика в областта на енергетиката, акцентирайки на стратегически цели и мерки за постигането им, осъществявани впоследствие от оперативното ръководство на съответното дъщерно дружество. Следователно, **АИКБ настоява за ясна и обществено защитена управленска програма по всяка от следните теми:**

- Развитие на въгледобива в Маришки басейн;
- Развитие на ядрената електроенергетика;
- Развитие на въглищната електроенергетика;
- Развитие на алтернативни енергийни мощности и системи за съхранение;
- Ангажираност и политики на предлагане на електроенергия на пазара на електроенергия, с цел обезпечаване на прозрачност, ликвидност и постигане на свободни пазарни цени;
- Развитие на електропреносната мрежа и постигане на пълноценен интегритет с общия европейски пазар;
- Ангажираност и политики на предлагане на природен газ;
- Развитие на газопреносната система и съхранението на природен газ.

Естествено, реализацията на такива политики изисква не само държавен корпоративен ресурс, но и бюджетен такъв, следователно, трябва да намери своето място при разработването и на държавния бюджет.

АИКБ настоява за прекратяване на:

- **неправомерната държавна помощ, която се дава на "Ей и Ес – ЗС Марица изток 1" и "Контур Глобал Марица изток 3" по сключените дългосрочни договори за производство и изкупуване на електрическа енергия по преференциални цени и въвеждане на т.н. капацитетен механизъм и тръжна процедура за осигуряване на сигурността на електроенергийната система на България.**
- **всички ненотифицирани държавни помощи в енергетиката, в т.ч. към държавни мини и топлоцентрали и участие на всички производители, желаещи да получават такива помощи в адекватни тръжни процедури и/или поемане на ясни ангажименти за реализация на програми, които да адресират натрупаните проблеми и да аргументират**

решения и планове за развитие. Всяка привилегираност – било на база собственост, на географски принцип или въз основа на социални политики, неминуемо води до съществени деформации на пазара. Това с особена сила важи за прилагането на временни мерки, единствената цел на които е отлагане на непопулярни, но неизбежни решения.

3. Политики в област „Водоснабдяване и канализация“.

Водната криза в гр. Перник, както и потенциално задаващите се водни кризи в други части на страната показват, че секторът спешно се нуждае от реформиране. Целевото отделяне на средства от Държавния бюджет за реализацията на конкретни ВиК проекти и капитализацията на държавния ВиК холдинг не е достатъчно за гарантирането на стабилността на сектора и постигане на реална „стойност на вложените средства“. Необходимо е да бъдат заложили конкретни мерки за повишаване ефективността и ефикасността на ВиК дружествата чрез стриктното прилагане на Закона за публичните предприятия, актуализиране на „Стратегия за развитие и управление на водоснабдяването и канализацията в Република България 2014-2023 г“, изготвянето на секторен Закон за ВиК, както и привличането на частния сектор в предоставянето на ВиК услугите чрез различни форми на публично-частно партньорство,

Основните държавни органи, имащи отношение към ВиК сектора – МРРБ, МОСВ, КЕВР и МФ следва да обединят усилията си за подкрепа на сектора и изготвянето и прилагането на конкретна стратегия за дългосрочното му финансиране, с цел подобряване на предоставяните услуги, привличането на частни инвеститори и покриване на европейските норми и изисквания.

Създаването на **обща управленска визия за развитие на сектора** е повече от необходимо и с оглед на факта, че през 2022 г. започва да тече следващия регулаторен период 2022-2026, за който ВиК дружествата трябва да предвидят конкретни инвестиции и цели, постигането на които неминуемо ще доведе до повишаване на цената на ВиК услугите. Ето защо е жизнено важно да бъдат разработени конкретни механизми, които да гарантират, че повишаването на цената на услугата ще доведе и до подобряване на нейното качество.

4. Политики в област „Образование, наука и култура“.

АИКБ обръща внимание, че една от областите, където пандемията нанесе особени щети, е образованието, като нанесените поражения имат най-различен характер. Във връзка с този безспорен факт, АИКБ предлага да бъдат разработени компенсационни мерки и програми за подобряване на качеството на образованието, особено що се отнася до средното професионално и висшето техническо образование, но без да се подминават някои направления и специалности. Тези компенсационни мерки и програми, които е силно препоръчително да бъдат разработени заедно със социалните партньори, трябва да бъдат обезпечени с адекватно бюджетно финансиране.

Образованието и научните изследвания с фундаментален и приложен характер са недофинансиран сектор. Акцентът в разходването на допълнителното финансиране следва да е насочен не само в увеличение на учителските заплати и издръжката на образователните институции, а приоритетно към развитие на техническите университети, професионалното образование, приложните научни изследвания, „защитените“ професии и тези с очакван недостиг на пазара на труда и държавни стипендии, с ангажимент за реализация на студентите в страната.

България се нуждае от кадри с добро образование по търсените от работодателите професии. Все още системата на висшето образование „произвежда“ кадри с квалификация, която не е търсена от пазара на труда и “свръх квалифицираните“ кадри с висше образование работят на работни места, които имат по-ниски образователни и квалификационни изисквания.

Реформата в сферата на образованието следва да се подкрепи и ускори, поради което АИКБ настоява за предвиждане на съответните средства и механизми в Бюджет 2021 за:

- Продължаване на поетапното съкращаване на план-приема във висшите училища, финансиран от държавния бюджет до 50% от числеността на завършващите средно образование, и привеждането му в тясно съответствие с потребностите на пазара на труда;
- Промяна на системата на финансиране на висшето образование и въвеждане на ангажимент за работа в страната за определен период на завършилите студенти – държавна поръчка;
- Осъвременяване на учебните планове и програми и съкращаване на обучението по остарели и ненужни учебни дисциплини, както и намаляване на срока на обучение в бакалавърска степен до 3 години, при запазване на размера на финансирането;
- Стипендии за обучение на студенти и ученици по дефицитни и непривлекателни професии, търсени на пазара на труда;
- Обвързване на докторантските стипендии с оценка на напредъка на работата им на всеки шест месеца и повишаване размера на стипендиите;
- Въвеждане на облекчени и приложими на практика договори за обучение чрез работа;
- Засилване на работата със семействата и децата от ранна възраст за привличане на техния интерес към технически и природоматематически специалности – включително посредством извънкласни кръжочни и други форми;
- Съкращаване на срока на средното образование до 11 клас посредством оптимизиране на учебните програми и скъсяване на ненужно дългите летни ваканции;
- Въвеждане на задължителна матура по математика при завършване на средно образование;
- Въвеждане на задължителна лятна практика за учениците от 8 да 11 клас, особено на тези, включени в професионално образование;
- Ползване на възможностите на кариерно ориентиране, менторство и наставничество.

АИКБ би подкрепила ръст на средствата за наука и култура, като очаква те да бъдат разходвани ефективно и ефикасно.

Лавинообразно нарастващата функционална неграмотност сред младите поколения налага да се предвидят съответни средства и механизми за финансиране на политики за популяризиране на четенето.

5. Политики в област „Здравеопазване“.

АИКБ препоръчва в Бюджет 2021 да се включат разчети, които недвусмислено да показват развитие и реализация на конкретни реформи в здравноосигурителната система.

АИКБ смята, че заплащането на извършените здравни услуги трябва да е функция на резултатите.

АИКБ препоръчва **увеличаване на дела на разходите за превенция и профилактика за сметка на дела на разходите за болнична медицинска помощ и разходите за медикаменти**. Пледира за въвеждането на модел, при който стремежът и акцентът е хората да

не се разболяват, да се улавят в ранен стадий отклоненията, а не да се печели от лекуване на скъпоструващи тежки заболявания, когато за успешно лечение е станало вече непоправимо късно. Изказва своята загриженост за продължаващото влошаване на качеството на здравните услуги и за продължаващото изтичане на кадри извън страната.

В период на здравна пандемия трябва да се използват всички възможности за ефективност и ефикасност на разходите за здравеопазване и оптимизиране на здравната система, така че същата да е подготвена за адекватна реакция и противодействие на предстоящите здравни кризи, в това число осигуряване на безопасни и здравословни условия на труд и адекватни и конкурентни възнаграждения на медицинския персонал.

6. Политики в област „Сигурност и отбрана“.

АИКБ се обявява категорично за намаляване на разходите за сектор „Вътрешен ред и сигурност“ както като абсолютна стойност, така и като относителен дял спрямо БВП и спрямо общата сума на бюджетните разходи и превеждането на този дял в съответствие със средноевропейските стойности.

Настоява за редуция на бюджетите на първостепенните разпоредители в сектор „Вътрешен ред и сигурност“, предвид неизвършените реформи в сектора, които рефлектират в доказано неефективни и неефикасни разходи.

Отбелязваме, че през миналата година, България стана рекордьор в световен мащаб по ръст на разходите за въоръжаване според Стокхолмския международен институт за изследване на проблемите на мира (Stockholm International Peace Research Institute - SIPRI). Действително, това е резултат от влиянието на една единствена сделка върху статистиката, но **би било целесъобразно ако темпът на харченето на пари за оръжия се забави**, поне докато трае възстановяването от икономическите последици от пандемията.

7. Политики в област „Държавно управление и електронно правителство“.

АИКБ отбелязва, че изминалата година доказва важността **на електронните публични услуги и нуждата от функциониращо електронно управление в т.ч. на правителство** и показва, че на практика обхватът на електронните услуги е ограничен, въпреки постоянно отделяните средства за целта. АИКБ настоява за формулиране и финансиране на политики за въвеждането на електронно правосъдие, електронно здравеопазване, електронно образование, киберсигурност, цифровизация на кадастъра, изграждане на единна входна точка за подаване на годишните финансови отчети, издаване на нови лични документи, съдържащи квалифициран електронен подпис и въвеждането на национални схеми за електронна идентификация и т.н., както и за изпълнението на „пътната карта“ с фиксирани в нея конкретни дейности, изпълнители, отговорни институции и срокове за реализирането им.

Несъмнено внедряването на електронни услуги и създаването на функциониращо електронно правителство ще намали административната тежест на бизнеса и гражданите, ще ограничи корупцията и ще намали персонала в държавната администрация. Цели, които всяко правителство си поставя при изготвянето на държавния бюджет за следващата година и които повече от две десетилетия не са постигнати.

АИКБ би подкрепила реструктурирането и редуцирането на бюджетите на министерствата и ведомствата - нещо повече, смятаме, че в издръжката на държавната и общинските системи и администрация има резерви, които могат да бъдат използвани. Настояваме за адекватен функционален анализ – убедени сме, че това ще аргументира

предприемането на рационални мерки за закриване на държавни структури с отпаднали, дублирани или затихващи функции.

АИКБ смята, че правителството трябва да положи още по-големи усилия за засилване и развиване на прилагането на програмното бюджетиране. Увеличението на финансирането за бюджетните разпоредители (особено за заплати на държавната администрация) трябва да бъде еднозначно свързано с постигането на определени цели и конкретни резултати. Именно добре структурираните програмни бюджети на министерствата и ведомствата са гаранцията за ефективност на бюджетните разходи.

АИКБ продължава убедено и последователно да подкрепя данъчната стабилност при запазване на равнищата на данъчните ставки и на равнищата на осигурителните вноски за 2021 година. Оценяваме данъчната стабилност и предвидимост като един от основните фактори за насърчаване на инвестициите и за осигуряване на условия за икономически растеж.

В същото време, АИКБ препоръчва в разходната част на Бюджет 2021 да бъдат предвидени капиталови разходи, които осигурят завършването на започнати в текущата и предходните години проекти и средства за бързо разплащане с бизнеса. Трябва да бъдат предвидени и буфери, които да бъдат използвани реализирането на мерки за запазване на работните места и за подкрепа на успешните предприятия, пострадали от кризата, намаляване на негативните ефекти от кризата и недопускане на прекомерен бюджетен дефицит, който да ни отдалечи от еврозоната.

АИКБ апелира за ефективно управление на държавния дълг. Емитирането на нов държавен дълг, макар и формално аргументирано с тезата за покриване на дефицити, реално трябва да е съобразено с възможностите на българската икономика при ясно заявен приоритет – финансиране на мерки и инвестиции, които ще повишат конкурентоспособността и противодействат на икономическата криза, а не за предизборни социални плащания и помощи.